

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева,
г. Штип, С. Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

8-9 октомври 2020 / 8-9 октябрия 2020 / 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македонија
Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЯ, КУЛЬТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

8-9 октомври 2020 | 8-9 октябрия 2020 | 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

ФИЛКО
FILKO

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Наташа Сарафова
Ирина Аржанова
Кире Зафиров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование (5 ;
2020 ; Штип)

Зборник на трудови / Петта меѓународна научна конференција ФИЛКО
филологија, култура и образование, 8-9 октомври 2020, Штип = Сборник
статей / Пятая международная научная конференция ФИЛКО филология,
культура и образование, 8-9 октября 2020, Штип = Conference proceedings
/ Fifth International scientific conference FILKO philology, culture and
education, 8-9 October 2020, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев”,
2021. - 465 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-787-2

1. Напор. ств. насл.

а) Културологија -- Собири

COBISS.MK-ID 52932613

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Жана Грачева, Филолошки факултет при ВГУ
Весна Коцева, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Алемпиевиќ (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Марија Рејес Ферер (Шпанија)
Технички секретар
Нагаша Сарафова
Јована Караниќиќ-Јосимовска
Ирина Аржанова
Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Жанна Грачева, Филологический факультет при ВГУ
Весна Коцева, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Драгана Кузмановска (Македония)
Ева Ѓергиевска (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татјана Стојановска-Иванова (Македония)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Алемпиевич (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биљана Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Вольф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Мария Рейес Феррер (Испания)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Шерифе Сехер Эрол Чалышкан (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Ученый секретарь
Нагаша Сарафова
Йована Караникич-Йосимовска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Костадин Голаков

Наташа Сарафова

Ирина Аржанова

Кире Зафиров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Zhana Gracheva, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Alempijevic (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Maria Reyes Ferrer (Spain)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalışkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Natasha Sarafova
Jovana Karanikic-Josimovska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)
Maryana Rozenfeld (Russian)
Biljana Ivanova (English)
Snezana Kirova (English)
Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov
Natasha Sarafova
Irina Arzhanova
Kire Zafirov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faculty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Suzana R. Bunčić - ANDRIĆ'S EARLY STORIES WITH ELEMENTS OF ALLEGORY AND SATIRE	13
2. Катерина Видова - ГЛАГОЛСКИОТ ПРИЛОГ ВО УЛОГА НА ПРИЛОШКА ОПРЕДЕЛБА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ АНГЛИСКИ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ	19
3. Ана Витанова - Рингачева - СОБИРАЧИТЕ НА МАКЕДОНСКОТО НАРОДНО ТВОРЕШТВО ОД ЦЕПЕНКОВ ДО ДЕНЕС (НА 100-ГОДИШНИНАТА ОД СМРТТА НА МАРКО ЦЕПЕНКОВ)	27
4. Бранка Гривчевска - МОДУЛАЦИЈАТА КАКО ПРЕВЕДУВАЧКА ПОСТАПКА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА РОМАНОТ „ПАЛОМАР“ ОД ИТАЛО КАЛВИНО	33
5. Сашка Грујовска-Миланова - ИНТЕГРАЦИЈА НА ГЕРМАНИЗМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	43
6. Јованка Денкова - СОЦИЈАЛНИТЕ РАСКАЗИ НА АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ И БОРИС БОЈАЦИСКИ	49
7. Марија Ѓорѓиева Димова - ИНТЕРДИСКУРЗИВНИТЕ ДИЈАЛОЗИ НА ЛИРИКАТА.....	57
8. Ивана Ѓорѓиева, Александар Нацов - ГАСТРОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИСТОЧНИОТ РЕГИОН НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА.....	69
9. Биљана Иванова, Драгана Кузмановска, Снежана Кирова ПРЕДНОСТИ ПРИ УЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ОД НАЈМАЛА ВОЗРАСТ	75
10. Билјана Ивановска, Марија Кусевска, Цвета Мартиновска Банде ЈАЗИЧЕН КОРПУС НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	79
11. Лела Ивановска - КРЕАТИВНОСТА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК	87
12. Natka Jankova Alagjovska - INTERCULTURAL COMMUNICATION CONGITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN OUR COUNTRY AND ABROAD	95
13. Сашка Јовановска - УСВОЈУВАЊЕ ВТОР ЈАЗИК- ПЕДАГОШКА ГРАМАТИКА	105
14. Луси Караниколова-Чочоровска - „ПРОСВЕТИТЕЛСТВОТО ВО ЈУЖНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРИ“ (ПРЕГЛЕД)	113
15. Карначук Ирина Јурьевна - ПОРЯДОК СЛОВ И ИНВЕРСИЈА КАК СПОСОБИ ВЪРАЖЕНИЯ ЕКСПРЕССИВНОСТИ	119
16. Милена Касапоска-Чадловска - ГРАМАТИКАТА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ФРАНЦУСКИ ЈАЗИК ЗА СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ	123
17. Лидија Ковачева - ДЕМОНОЛОШКИТЕ ПРЕТСТАВИ КАЈ АСИРЦИТЕ И БАБИЛОНЦИТЕ	133
18. Славчо Ковилоски - ПРОТОТИПИ НА ЖЕНСКИ ЛИКОВИ ВО МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ И ФОЛКЛОРОТ ОД XIX ВЕК	141
19. Весна Кожинкова - РЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТА ВО РОМАНОТ „МЕМОАРИТЕ НА АЛБЕРТ АЛНШТАН“ ОД КИРЕ ИЛИЕВСКИ.....	149

20. Кристина Костова, Марија Крстева, Наталија Попзарјева, Крсте Илиев, Драган Донеv - ДРАМАТА ВО СРЕДЕН ВЕК КАКО ОСНОВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ НА КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ ВО АНГЛИЈА	155
21. Мирјана Коцалева, Александра Стојанова, Билјана Златановска, Наташа Стојковиќ - ПРИМЕНА НА РАЗЛИЧНИ МЕТОДИ НА УЧЕЊЕ НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ ПРЕДМЕТИ	163
22. Весна Коцева - ГЛАВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА КОМУНИКАТИВНИОТ ПРИСТАП	169
23. Весна Коцева, Марија Тодорова - ОСНОВНИ НАЧЕЛА НА ПРИРОДНИОТ ПРИСТАП НА КРЕШЕН И ТЕРЕЛ	177
24. Даниела Коцева, Шукрије Барути, Снежана Мирасчиева - ЈАЗИКОТ И ГОВОРОТ ВО ФУНКЦИЈА НА ОПШТЕСТВЕНА И ИНДИВИДУАЛНА АДАПТАЦИЈА	183
25. Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева - РЕФЛЕКСИЈАТА НА ОДДЕЛНИ ТЕЛЕВИЗИСКИ СОДРЖИНИ И ПОЈАВАТА НА НАСИЛСТВО КАЈ ДЕЦАТА	191
26. Драгана Кузмановска, Лидија Ристова, Биљана Иванова МОЌТА НА ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ВО СВЕТОТ НА РЕКЛАМИТЕ	199
27. Marija Kusevska - WHERE DIRECTNESS AND INDIRECTNESS RESIDE	207
28. Лидија Лумпова - СООТНОШЕНИЕ ГОЛОСА АВТОРА И ГОЛОСОВ ГЕРОЕВ В ХУДОЖЕСТВЕННИХ СИСТЕМАХ ТОЛСТОГО И ДОСТОЕВСКОГО (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА -ЭПОПЕИ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР», РОМАНОВ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ», «ИДИОТ», «БРАТЪЯ КАРАМАЗОВЫ»)	215
29. Ранко Младеноски - ХИПОТЕКСТОТ ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	223
30. К.А. Нагина - ТВОРЧЕСТВО Л.Н. ТОЛСТОГО В ПРОСТРАНСТВЕ СОВРЕМЕННОГО ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	233
31. Георгий Недюрмагомедов - ФОРМИРОВАНИЕ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	241
32. Першина Татьяна Ивановна - ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ГЕОГРАФИИ	247
33. Мария Попова - РОЛЬ И ФУНКЦИИ МУЗЕЕВ В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИТАРИЯ	253
34. Vesna Prodanovska-Poposka - ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION: AN OVERVIEW OF A SET OF EXERCISES FOR IMPROVING ENGLISH LONG /i:/ AND /u:/ VOWELS	259
35. Цветанка Ристова Магловска, Младен Мицевски ИСКУСТВЕНО УЧЕЊЕ КАКО АЛАТКА ЗА ИНСПИРИРАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УГОСТИТЕЛСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	265
36. Петја Рогич, Драган Донеv - МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО БУГАРСКИОТ И МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА „ВУЈКО ВАЊА“ ОД АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ ВО ОДНОС НА МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО СРПСКИОТ ПРЕВОД	273

37. Наташа Сарафова - ВЛИЈАНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И КУЛТУРНИТЕ ПОЛИТИКИ ВРЗ ВИДЛИВОСТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ КНИЖЕВНОСТИ (Пример : Норвешка книжевност)	281
38. Наташа Сарафова, Марица Тасевска - АСПЕКТИ НА КНИЖЕВНИТЕ ИНДУСТРИИ ВО НОРВЕШКА	291
39. Simona Serafimovska - STRUCTURE OF THE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS AT THE UNIVERSITIES IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA	297
40. Елена Владимировна Сидорова - ЛОГИЧЕСКИЕ ОШИБКИ В ПИСЬМЕННЫХ РАБОТАХ УЧАЩИХСЯ	305
41. Александра Стојанова, Мирјана Коцалева, Наташа Стојковиќ, Билјана Златановска - ПРИМЕНА НА VARK МОДЕЛОТ ВО ПРОЦЕСОТ НА УЧЕЊЕ	311
42. Анета Стојановска-Стефанова, Марија Магдинчева-Шопова - ПРЕДИЗВИЦИТЕ ОД ПОЛИТИЧКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА ЗА ДРЖАВИТЕ	319
43. Aleksandra P. Taneska, Blagojka Zdravkovska-Adamova CREATING SYLLABUS AND DEVELOPING GRADING CRITERIA FOR MACEDONIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES AT SEEU ACCORDING TO NEEDS BASED ANALYSIS	327
44. Ольга Тихонова - И.В. ГЁТЕ КАК КИНОПЕРСОНАЖ: К ПРОБЛЕМЕ ДИАЛОГА ЛИТЕРАТУРЫ И КИНО	337
45. Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска - ГЛАСОВНИТЕ СИСТЕМИ НА ШПАНСКИОТ И НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	345
46. Емилија Тодоровиќ - ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: УЧЕЊЕ ПРЕКУ РАБОТА-НОВ КОНЦЕПТ ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА ВО ТЕХНИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	351
47. Elena Trajanovska, Maja Gjurovikj, Biljana Ivanova - STANDARDS-BASED EDUCATION IN ACHIEVING LANGUAGE INTEROPERABILITY	357
48. Nina S. Ćeklić - NARRATIVE-STYLISTIC FEATURES IN THE NOVEL LETTERS TO DANILO KIŠ BY FILIP GAJIĆ	365
49. Уљянова Марина Алексеевна - ГЕНДЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СЕМАНТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ СЛОВА ВЗГЛЯД	373
50. Славица Урумова-Марковска - ПРОСВЕТИТЕЛСКИОТ ЛИК НА СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ ВО ПРЕДАНИЈАТА И ЛЕГЕНДИТЕ	383
51. С.Н. Филошкина, Ж.А. Борискина - АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА “Getting to Know the General. The Story of an Involvement”, 1984.)	391
52. Наталија Хабарова - АНГЛИЙСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ	397
53. Ольга Швецова - ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ «ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОЭМЫ» А.С. МАКАРЕНКО	407
54. Васко Шутаров - КУЛТУРА И КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА	415

ГРАМАТИКАТА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ФРАНЦУСКИ ЈАЗИК ЗА СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ

доц. д-р **Милена Касапоска-Чадловска**
 Правен факултет-Кичево
 Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола
 milena.kasaposka@uklo.edu.mk

Апстракт

При изучувањето на францускиот јазик граматиката отсекогаш им претставувала голем предизвик на македонските ученици. Генерално, кај нив преовладува впечатокот дека францускиот јазик и неговите граматички правила се едни од најкомплицираните меѓу граматиките на странските јазици кои се застапени во македонскиот образовен систем. Поттикнати од тоа, сакавме да дознаеме дали тој впечаток можеби се должи на обемот во кој е застапена граматиката во учебниците, на начинот на кој се претставени граматичките правила или на несоодветноста на понудените граматички вежби. Поконкретно, наш предмет на интерес во трудот се граматичките содржини во учебните помагала по француски јазик во македонското средно гимназиско образование. Анализата ќе опфати дел од учебниците кои се одобрени за работа на ова образовно ниво, односно: *Agenda 2* (Hachette) и *Version Originale 3* (Maison des Langues). Првиот аспект кој ќе биде разгледан се однесува на граматичкиот пристап кој е застапен во секој учебник поединечно, додека вториот аспект го опфаќа типот на вежби кои се предложени за усвојување на граматичките содржини. Нашата цел е да провериме дали граматичките содржини и начинот на кој тие се претставени во учебниците одговараат на современите пристапи во методиката на странскиот јазик.

Клучни зборови: *граматика, француски јазик, учебник, средно образование*

Воведни забелешки

Низ повеќегодишното искуство во наставата по француски јазик на универзитетско ниво, во многу наврати сме имале можност да разговараме со студентите околу причините заради кои тие многу помалку одбираат да го изучуваат францускиот јазик во споредба со другите странски јазици кои се нудат како изборни предмети. Речиси секогаш, причините кои ги наведуваат се поврзани со впечатокот кој го стекнале во претходните нивоа на образование, дека се работи за тешко совладлив јазик кој изобилува со комплексни граматички правила. Фактот што за нив првата, за жал негативна асоцијација со францускиот јазик е неговата граматика, според нас, може да укажува на несоодветен пристап од страна на наставникот или на несоодветност на граматичките содржини во учебниците по француски јазик.

Бидејќи аспектот поврзан со начинот на кој професорот пристапува при предавањето на граматиката и анализата на граматичките содржини во

учебните помагала по француски јазик во основното образование беа предмет на анализа во два наши претходни труда¹, овде вниманието го насочуваме кон местото на граматиката во учебниците по француски јазик во македонското средно образование. Поконкретно, анализата ќе ги опфати учебниците Agenda 2 и Version Originale 3, кои се одобрени за работа во средното гимназиско образование од страна на Министерството за наука и образование. Во рамките на анализата ќе се осврнеме на усогласеноста на граматиката со Заедничката рамка за јазици и со акциониот пристап; методолошкиот пристап и типот на граматичките вежби во овие учебници.²

Грамастиката во Заедничката европска референтна рамка за јазици (ЗЕРПЈ) и во акциониот пристап

Последниве дваесетина година сите учебни помагала наменети за изучување на францускиот како странски јазик содржински се осмислуваат и адаптираат во согласност со Заедничката европска референтна рамка за јазици (ЗЕРПЈ), објавена од страна на Советот на Европа, во 2001 година. Придонесот на ЗЕРПЈ во наставата по странски јазици во сите европски земји е неоспорен, и на таа тема е пишувано многупати досега, во голем број домашни и странски трудови од областа на методиката на странските јазици. Ние во овој труд го насочуваме интересот конкретно кон третманот на граматиката и нејзиното усвојување во рамките на ЗЕРПЈ. Иако уште на самиот почеток во рамката јасно е наведено дека таа нема за цел да пропишува и наложува правила кои треба строго да се следат, ниту да им наметнува на предавачите и практичарите следење на определена методологија, сепак промовира приод кон наставата по странски јазик кој е познат како *акционен* или *проакциски пристап*. Согласно овој пристап, корисникот на еден јазик и лицето кое изучува некој јазик се сфатени како општествени чинители кои извршуваат определени задачи (кои не мора да се само јазични), во одредени околности. За реализација на една општествена задача, поединецот ги мобилизира своите когнитивни, афективни и волеви ресурси, но и сите општи компетенции (знаења, вештини, егзистенцијална компетенција и способност за учење) и комуникациски компетенции (јазични, социолингвистички и прагматички) со кои располага. Граматичката компетенција, која нас тука нè интересира, е дел од јазичните компетенции и е дефинирана како „*познавање на граматичките ресурси на јазикот и способност за нивно користење*“, односно како „*способност да се разбере и искаже некакво значење преку формулирање и препознавање на правилно формирани реченици согласно овие принципи, а не нивно меморизирање и репродуцирање во вид на готови формули*. (CECRL, 2001: 89). Понатаму во рамката се нагласува дека граматичката компетенција, или способноста за формирање реченици кои ќе пренесат значење, е најважна за комуникациската

¹ Kasaposka-Chadlovskа M., 2020. Teaching Grammar in French as a Second Foreign Language-classes in Macedonian Schools, International Journal Teacher, v. 10, n. 19, p. 5-16. <https://ijeteacher.com/index.php/ijeteach/article/view/117/70>; Kasaposka-Chadlovskа M., Kulevska-Milevska, M., 2020. *La grammaire dans les manuels de Fle utilisés dans l'enseignement primaire en Macédoine* (во процес на објавување)

² Напоменуваме дека предмет на интерес не се граматичките содржини сами по себе ниту нивната соодветност со програмата за француски јазик за средно образование.

компетенција. Преку овие дефиниции се воочува поврзувањето на граматиката со поимите *значење* и *комуникација* што води до заклучок дека според рамката граматиката не треба да биде цел сама за себе туку треба да биде во функција на реализирање на успешна комуникација. Земајќи предвид дека во суштината на акциониот пристап е реализацијата на одредена задача од страна на поединецот, преку неговите различни компетенции, индиректно тоа би значело дека и крајната цел на усвојувањето на граматичката компетенција е реализација на задача. Таа задача, секако, најчесто би била јазична, која понатаму би се инкорпорирала во поширока општествена задача. Во рамката не се наведени конкретни и дефинитивни насоки за начинот на кој би требало да се претставени и да се предаваат граматичките содржини, туку се предлагаат разнородни методолошки пристапи кои секој корисник (автор на учебник или професор) би можел да ги примени поединечно или да ги искомбинира. „Може да се очекува/бара од учениците да ја развијат својата граматичка компетенција: а) на индуктивен начин, преку изложеност на нови граматички податоци онака како што ќе се појавуваат во автентичните документи; б) на индуктивен начин преку вметнување на нови граматички елементи, категории, структури, правила итн. во текстови кои се наменски создадени за да се објасни нивната форма, функција и значење; в) на ист начин како претходно, но со вметнување на формални вежби и објаснувања; г) со објаснување на формални парадигми, структурни табели придружени од метајазични објаснувања адаптирани на јазикот кој се изучува или на мајчиниот јазик, и формални вежби, преку појаснувања, и ако е потребно преку преформулирање на претпоставките на учениците. (CECRL, 2001: 116). Што се однесува до граматичките вежби, во рамката се предлагаат следниве видови: *пополнување на празни места; конструкција на реченици според зададен модел; повеќекратен избор; вежби со замена на категорија; спојување на реченици; превод на примери на реченици од L1 на L2; прашања и одговори што опфаќаат користење на конкретни структури, вежби на точност со акцент врз граматиката.*

Методолошки пристап

При предавање на граматиката може да се применат различни пристапи, но најчесто се споменуваат *експлицитна граматика, имплицитна граматика, индуктивен пристап* и *дедуктивен пристап*. Експлицитниот пристап подразбира предавање на граматиката преку воведување/објаснување на граматичките правила, при што правилата може да бидат дадени однапред од страна на професорот или формулирани од страна на ученикот преку вежби за концептуализација (Bento, 2019 : 3). Попрецизно, станува збор за предавање/усвојување на граматички опис на јазикот преку неговиот метајазичниот модел (користејќи ја неговата терминологија, во оригинална или поедноставена верзија) (...) (Besse & Porquier, 1991 : 80, во Nocini, 2018 : 4). Под имплицитна граматика се подразбира предавање на граматиката без употреба на граматички метајазик, односно без посочување на правила и граматичка теорија. Што се однесува до дедуктивниот пристап, во неговата основа лежи традиционалниот пристап во кој најнапред се објаснува граматичкото правило, по што ученикот го применува правилото низ вежби. Притоа, наставникот се потпира на способноста на ученикот за рационално поврзување на новите примери со веќе познатите правила. За разлика од дедуктивниот, индуктивниот пристап

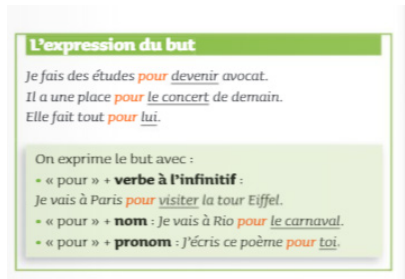
подразбира опсервација на корпус кој води до формулирање на претпоставки кои потоа треба да се потврдат. Притоа, наставникот се потпира на способноста на ученикот за интуитивно поврзување на дадените примери со нови, дотогаш непознати правила (Vincent, Dezutter & Lefrançois, 2013 : 93, Puren, 2001 : 15). Во праксата, некои од овие пристапи можат да се комбинираат. Така, експлицитен дедуктивен пристап би подразбирал наведување на граматичкото правило пред да се работат вежби за примена. Генерално, ученикот е активен при реализирањето на вежбите, но не и при откривањето на правилото, кое најчесто го дава наставникот. Имплицитна индуктивна граматика подразбира реализирање на граматички вежби без притоа да бидат објаснети правилата при што ученикот ги работи вежбите тргнувајќи од даден модел. Ако се применува индуктивен експлицитен пристап ученикот треба да разбере како функционира одредено правило преку серија примери кои ја содржат граматичката тема која треба да се усвои (Bento, 2019 : 3).

Граматиката во учебникот *Agenda* 2³

Учебникот *Agenda* 2, на авторите Баљето, Жирардо и Мистикели (Baglieto, Girardeau, Mistichelli) е издаден во 2011 година, од страна на издавачката куќа Hachette, а наменет е за постигнување на ниво A1.2 согласно ЗЕРПЈ. Визуелната замисла на учебникот одговара на концептот за лична агенда, поделена на девет „денови“ (*Jours*) од кои секој е составен од по два „состанок“ (*Rendez-vous*), во вид на фиктивна приказна со личности кои се повторуваат и учествуваат во епизоди од секојдневниот живот. Уште веднаш на почетокот на Водичот за наставникот, авторите објаснуваат дека методолошкиот пристап кој се користи е проакциски, односно го следи акциониот пристап. Во таа смисла, ученикот има улога на сопственик на агендата, односно активно учествува во процесот на усвојување на јазикот и во сите комуникациски ситуации кои се предложени низ лекциите. Во секоја лекција опфатени се следните рубрики: *Rendez-vous*, *Objectifs communicatifs* (комуникациски цели), *Tâche* (задача), *Grammaire* (граматика), *Vocabulaire* (вокабулар), *Phonétique* (фонетика), *Culture* (култура). Структурата на секој „состанок“, во рамките на еден „ден“ се состои од рубриците: *À découvrir*, во која се откриваат темата, комуникациските и лексичките цели благодарение на различни воведни документи; *À savoir, à prononcer*, за примена на граматиката и фонетиката; *À faire*, каде ученикот се среќава со ликовите од лекцијата и треба да дејствува во реалистичен контекст. Понатаму повторно ја презема улогата на ученик со цел да реализира заедничка задача со соучениците. Последната рубрика е наречена *Culture Vidéo* во која се застапени различни теми од областа на културата. Ние овде нема да навлегуваме во секоја од тие рубрики, ниту во содржините кои се опфатени во нив, туку се задржуваме исклучиво на начинот на кој се претставени граматичките содржини. Во Водичот за наставници авторите нудат релативно кус опис на пристапот кој се предлага за предавање на граматиката, напоменувајќи дека и тука се води сметка за акционата перспектива. Имено, граматичките поими и фонетските содржини авторите ги опишуваат како практични алатки кои ќе му бидат неопходни на ученикот во конкретните ситуации со кои ќе се соочува:

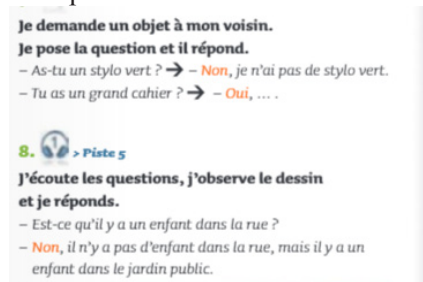
³ Во прва година од средното гимназиско образование се изучуваат само првите шест лекции од деветте кои се застапени во *Агенда* 2.

„Еклектичкиот граматички приод, кој истовремено предлага и експлицитна граматика придружена од табели, правила и примери преку кои се откриваат и составуваат правилата, подразбира контекстуализирани активности кои се во согласност со акциониот пристап“. (Guide pédagogique, 2011: 5). На секое граматичко правило му претходи соодветен пример кој го илустрира. Од анализата на граматичките содржини која ја направивме, можевме да заклучиме дека описот кој го даваат авторите во Водичот е релативно веродостоен. Имено, граматичкиот пристап кој се предлага е експлицитен, при што секогаш јасно се наведени правилата за употреба на граматичките поими кои се воведуваат. Меѓутоа, пред да биде даден опис на граматичката содржина и правилата за употреба, наведен е пример во кој со црвено се обележани новите граматички елементи на кои треба да се обрне внимание. Тоа му овозможува на ученикот да дојде до правилото по индуктивен пат, размислувајќи во прво време самостојно, а потоа со помош на наставникот.

(Agenda 2, стр. 19)

Исто така, доста често правилата не се дадени комплетно, односно учениците, работејќи во пар или во група, имаат задача да ги комплетираат испуштените елементи. Може да се заклучи дека онака како што е претставена граматиката, учениците бара да бидат активни учесници во сопственото учење и во процесот на откривање на јазичните правила, во духот на акциониот пристап. Според нас, простор за подобрување има во изборот на примери кои ја илустрираат граматичката содржина и изборот на вежби за примена на правилата. Иако авторите наведуваат дека се работи за контекстуализирани примери и вежби, се среќаваат и такви кои не се директно поврзани со темата и со крајната колективна задача која треба да се реализира. Такви се следните два примера, извлечени од лекцијата чија тема е „да зборуваме за нашите интереси“, а како колективна задача се предлага организирање на кастинг за жителите на зградата:

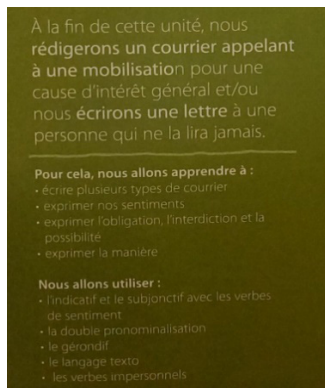
(Agenda 2, стр.13)

Сметаме дека наставникот секогаш треба да се труди да одбере примери соодветни на јазичните ситуации поврзани со тематската целина, во кои е опфатена соодветната лексика. Дополнително, наставникот би требало да поттикнува групна работа, односно соработка меѓу учениците во процесот на размислување, дефинирање и примена на граматичките правила, во духот на акциониот пристап. Исто така, би било практично во Водичот за наставници, во делот посветен на реализацијата на колективната задача, да се даде пример/предлог за тоа како би можело да изгледа нејзината крајна реализација со тоа што би се укажало и на конкретната примена на граматичките содржини во задачата. На таков начин и самиот наставник би бил посвесен за практичната употреба на граматиката при нејзиното воведување на почеток на лекцијата.

Во поглед на граматичките вежби, во овој учебник е застапена мошне разновидна понуда. Во секоја лекција се предложени активности за усно разбирање и за писмено и усно изразување, во рамките на кои се предлагаат вежби за разликување/препознавање, вежби со повеќечлен избор, вежби со поврзување, составување на реченици, прашања и одговори, реформулирање, вежби со празни места, игри со улоги.

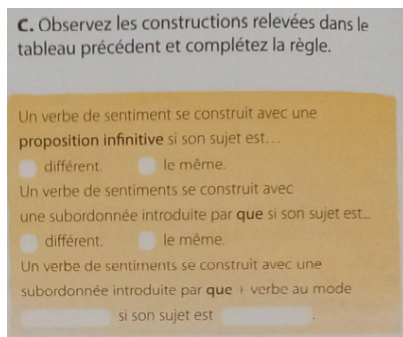
Грамматиката во учебникот *Version Originale 3*

Овој учебник е издаден во 2016 година, од страна на издавачката куќа Maison des Langues, а негови автори се Deneuer, Garmendia, Royer и Lions-Olivieri. Во однос на јазичната прогресија, учебникот наменет е за постигнување на ниво Б1 според ЗЕРРЈ. Тој содржи девет тематски целини во рамките на кои се распоредени следните рубрики: *Premier contact* („Прв контакт“), *A la recherche de l'information* („Во потрага по информација“), *A la découverte de la langue* („Го откриваме јазикот“), *Approche culturelle* („Културен пристап“) и *Passage à l'action* („Одиде во акција“). Во предговорот на учебникот, составен од страна на познатиот професор и методичар Пирен (Christian Puren), се наведува дека во *Version Originale* се практикува појмовно-функционална граматика која е во функција на акцијата (задачата) која треба да се реализира во рамки на лекцијата. Пред секоја лекција ученикот има јасна претстава каква задача ќе биде способен да реализира и кои граматички поими му се потребни за нејзина реализација. На пример: „*На крајот на овој дел, ќе бидеме способни да составиме електронска порака со повик за мобилизирање за кауза од опит интерес [...]. За таа цел ќе научиме да (+ граматички поими/говорни акти) напишаме повеќе типови писма, да ги изразиме нашите чувства, да изразиме обврска, забрана и можност и начин. Притоа, ќе користиме (+ морфосинтаксички категорији) индикатив и конјунктив со чувствени глаголи, двојна прономинализација, герундив (+ лексичко поле) и СМС јазик.* (*Version Originale*, 2016: 62).

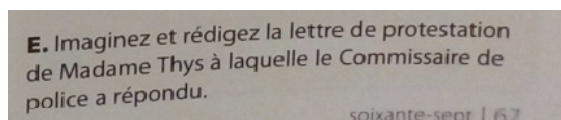
(Version Originale, стр. 62)

Грамастиката се обработува во рамки на рубриката „Го откриваме јазикот“. Методолошкиот пристап кој го користат авторите е експлицитен и индуктивен, при што голем простор е предвиден за фазата на самостојно (или групно) размислување и концептуализација на граматичкото правило. Најнапред, ученикот разгледува одреден јазичен документ (кој ги содржи граматичките содржини кои треба да се повторат или усвојат), но се концентрира на значењето, најчесто преку прашања (на пример: *погледнете го следното писмо со поплака, сте добиле ли вие некогаш вакво писмо?*). Понатаму, ученикот навлегува во јазична анализа во која од него се бара да размисли самостојно, во група или заедно со професорот, и да го формулира (дополни) граматичкото правило (*пронајдете ги сите глаголи кои изразуваат чувства/погледнете ги примерите и дополнете го правилото*):

(Version Originale, стр. 66)

На крајот, ученикот го применува правилото во задача која треба самиот да ја реализира:

(Version Originale, стр. 67)

По формулирањето на правилото, ученикот има можност да направи проверка, дополнување или промена со помош на објаснувањата во Граматичкото дополние (*Précis grammatical*), поместено на крајот на учебникот.

Кога станува збор за вежбите, во овој учебник се посветува големо внимание на работењето во група, затоа што, како што наведува Пирен, за разлика од комуникативниот приод во кој се ставаше акцент на поединецот, целта на акциониот приод е да оформи општествени чинители (*Version originale*, 2016: 4). Во однос на видот на граматички вежби, тука преовладуваат оние од отворен тип во кои ученикот треба да даде поширок одговор на дадено прашање или да состави одреден текст. Освен нив, се среќаваат и вежби со дополнување, со празни места, конструкции на реченици според зададен модел.

Заклучни забелешки

Може да се заклучи дека кога станува збор за граматиката и Agenda 2 и Version Originale 3 воделе сметка за препораките дадени во рамката. И во двата учебника граматичките содржини се претставени на експлицитен начин со употреба на класичниот граматички метајазик и правила, но до правилата ученикот доаѓа по индуктивен пат. Сепак, индуктивниот метод е многу поизразен во Version Originale 3. За разлика од Agenda 2, каде фазата на концептуализација најчесто се заснова само на еден илустративен пример, во Version Originale 3 од ученикот се бара константна активност и размислување за функцијата на граматичките елементи во јазичните ситуации. Авторите се погрижиле јасно да укажат на практичната страна и примената на сите граматички содржини низ различни јазични активности. Иако во учебникот Agenda 2 се среќаваат примери и вежби со содржина која не соодветствува на темата во лекцијата, сепак преовладува впечатокот дека мноштвото разнообразни вежби наменети за сите јазични компетенции се во функција на реализирање на крајната задача и имаат комуникациска и практична примена. Наспроти тоа, во Version Originale 3 недостасуваат поразновидни граматички вежби, пред сè за систематизација на јазичните правила. Во секој случај, преовладува впечатокот дека во учебниците по француски јазик кои се користат во средното образование граматиката е контекстуализирана, има комуникативна функција и сите граматички содржини се во функција на реализација на определена задача. Сепак, на крајот мора да се напомене дека освен учебниците, начинот на кој се предава граматиката во голема мерка зависи и од пристапот на самиот професор, но и од предзнаењата и афинитетите на учениците.

Библиографија

1. Akyüz A., Bazelle-Shahmaei B., 2011. Guide pédagogique (Agenda 2), Paris : Hachette.
2. AL-Khatib M., 2008. *Faut-il ignorer la grammaire explicite ? L'enseignement des structures langagières en FLE*, Université Libre-Bruxelles, Belgique.
3. Baglieto D., Girardeau B., Mistichelli M., 2011. Agenda. Paris : Hachette.
4. Bento M., 2019. Enseignement de la grammaire dans les manuels de français langue étrangère et approche actionnelle, *Lidil*, <http://journals.openedition.org/lidil/6465>
5. Besse H., 2016. Pour un enseignement/ apprentissage contextualisé de la

- « grammaire » du français langue étrangère, *Carnets*, <http://journals.openedition.org/carnets/1858>
6. Denyer M., Garmendia A., Royer C., Lions-Olivieri M-L., 2016. Version originale 3, Paris : Edition Maison des Langues.
 7. Fougerouse M-Ch., 2001. L'enseignement de la grammaire en classe de français langue étrangère, *Études de linguistique appliquée*, 122, 165-178.
 8. Hocini Z., 2018. L'enseignement/apprentissage de la grammaire dans le collège algérien : quelle place pour la démarche inductive ? *Multilinguales*, 9.
 9. Puren C., 2001. Outils et méthodes d'analyse des manuels de langue. L'exemple des procédures d'enseignement/apprentissage de la grammaire, *International Language In-service at a Distance*.
 10. Vincent F., Dezutter O., & Pascal L., 2013. Enseigner la grammaire selon une approche inductive ou déductive ? Québec français, 170, 93-94.
 11. Никодиновска Р., Трајкова М., 2018. *Евалуација во наставата по француски и по италијански јазик*, Универзитет «Св. Кирил и Методиј», Филолошки факултет „Блаже Конески».
http://www.ukim.edu.mk/e-izdanija/FLF/Evaluacijata_vo_nastavata_po_fran-cuski_i_po_italijanski_jazik.pdf